

Голас Радзімы

№ 3 (1367) СТУДЗЕНЬ 1975 г. ВYДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ ГОД ВYДАННЯ 20-ТЫ ЦАНА 2 КАП.

Новыя школы, бальніцы, дзіцячыя сады, павышаныя пенсіі і дапамогі — такая сацыяльная праграма апошняга года пяцігодкі («Фонды, даступныя для ўсіх») стар. 2.

Аб нябачаных раней маштабах росту жыллёвага будаўніцтва ў нашай рэспубліцы, аб новых архітэктурных вырашэннях, аб перспектывах развіцця беларускіх гарадоў даведаюцца чытачы англійскай старонкі з артыкула TOWN DEVELOPMENT IN THE REPUBLIC стар. 5.

Нароўні з выдатнымі дасягненнямі ў галіне навукі і тэхнікі творы пісьменнікаў і мастакоў, што сталі з'явай у беларускай савецкай культуры, адзначаны Дзяржаўнымі прэміямі БССР 1974 года («Імёны лаўрэатаў названы») стар. 7.

Оплагачено по расчёту
МИНСК ГСП
ул. Красноармейская 9

ВЫЛУЧАНЫ ЖЫЦЦЁМ

Гэтага рашэння чакалі доўга. Работы прэтэндэнтаў на тытул лепшых у навукі на працягу месяцаў абмяркоўваліся ў прэсе. На пасяджэннях кампетэнтных камісій яны разбіраліся, што называецца, «па костачках» — ці сапраўды гэта самае лепшае, самае новае, самае перадавое. Хваляваліся аўтары, хваляваліся іх сябры і калегі... І вось вынікі. Напярэдадні юбілею ўтварэння БССР сталі вядомы імёны лаўрэатаў Дзяржаўных прэмій БССР 1974 года ў галіне навукі і тэхнікі. Шэсць работ, трыццаць тры аўтары, сярод якіх акадэмікі, інжынеры, кіраўнікі вытворчасці, удастоены ганаровай узнагароды рэспублікі.

Чым адметныя адзначаныя прэміямі работы, што ў іх агульнага і як яны адлюстроўваюць сучасны ўзровень беларускай навукі і тэхнікі! Аб гэтым гутарка карэспандэнта «Голасу Радзімы» Вячаслава ХАДАСОУСКАГА з намеснікам старшыні Камітэта па Дзяржаўных прэміях БССР, міністрам вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі Мікалаем МЯШКОВЫМ.

— Спачатку хачу напамінаць чытачам «Голасу Радзімы», што гэтае прысуджэнне прэмій — ужо другое з часу зацвярджэння палажэння аб самых ганаровых у рэспубліцы ўзнагародах. Першае адбылося ў 1972 годзе. За мінулы перыяд навукова-тэхнічны прагрэс у рэспубліцы зрабіў прыкметны крок наперад. А гэта значыць, што ўзрасла, калі так можна сказаць, і «вага» саміх прэмій. Дастаткова прыгадаць, што на абмеркаванні камісіі было прадставлена некалькі дзесяткаў надзвычай цікавых работ і нам спатрэбілася ня мала намаганняў, каб вылучыць з іх сапраўды лепшыя творы, якія ўносяць істотна новае і актуальнае ў развіццё навукі і тэхнікі. Яшчэ трэба адзначыць, што прэміі прысуджаюцца толькі за распрацоўкі, шырока ўкараненыя ў практыку, прычым — за чатыры апошнія гады.

асаблівага справядзача работнікаў навукі і тэхнікі за перыяд з пачатку пяцігодкі?

— У пэўным сэнсе — так, у вызначаных работах выразна адбываюцца найбольш характэрныя асаблівасці шляху, па якому ў гэтай пяцігодцы развіваецца беларуская навуковая думка. Гэта датычыць як актуальнасці распрацовак, так і маштабу навуковага пошуку, глыбіні даследаванняў, нарэшце, іх «геаграфіі».

— Раскажыце, калі ласка, падрабязна аб гэтых тэндэнцыях.

— Навукова-тэхнічнаму прагрэсу ў бягучай пяцігодцы адведзена велізарная роля. Ён павінен дапамагчы стварыць матэрыяльную базу для выканання галоўнай задачы нашага развіцця — забеспячэння значнага палепшэння ўмоў жыцця савецкіх людзей. Адсюль і асноўная асаблівасць навукі апошніх год — яе ўзросшая

связь з вытворчасцю, практыкай. У нашай рэспубліцы для гэтага зроблена шмат. База беларускай навукі сёння — звыш 180 навуковых устаноў, дзе заняты каля 60 тысяч работнікаў. Больш за 25 даследчых устаноў адкрыты на працягу апошніх чатырох год. Іх з'яўленне выклікана неабходнасцю рашаць усё новыя і новыя задачы, якія ставіць жыццё. З мэтай скарачэння цыкла «даследаванне — вытворчасць» у рэспубліцы адкрыты некалькі акадэмічных і галіновых навукова-даследчых інстытутаў, праектна-канструктарскіх бюро, лабараторый, доследных вытворчасцей пры дзеючых інстытутах, створаны буйныя навукова-вытворчыя аб'яднанні. Інжынер-практык і вучоны ўсё часцей становяцца калегамі. І ў гэтым сэнсе, напрыклад, тыповымі з'яўляюцца ўсе тры работы, якія атрымалі прэміі ў галіне тэхнікі.

Першымі ў спісе аўтараў работы па даследаванні, распрацоўцы і ўкараненню ў вытворчасць новых высо-

Адзінаццаць гадоў назад у Мінску была створана рэспубліканская школа-інтэрнат па музыцы і выяўленчаму мастацтву. Двойчы ў год — вясной і восенню — яе педагогі накіроўваюцца ў паездку па рэспубліцы ў пошуках сваіх будучых выхаванцаў. Перш за ўсё яны звяртаюць увагу на здольнасці сельскіх хлопчыкаў і дзяўчынак. Цяпер на двух аддзяленнях школы — музычным і выяўленчага мастацтва — вучыцца 412 дзяцей. Ім створаны выдатныя ўмовы для развіцця здольнасцей: абсталяваны класы і кабінеты, арганізаваны шматлікія гурткі, да вучняў у госці часта прыходзяць вядомыя дзеячы культуры — мастакі, кампазітары.

НА ЗДЫМКАХ: Юра НЕСЦЯРУК, Саша ЧАРАПКО, Ігар ЦЫБУЛЬСКИ перад урокам геаметрыі; педагог па класу арфы Лілія ЗАЯЦ займаецца з вучаніцай Вольгай КУРАКЕВІЧ.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

— Мікалай Максімавіч, атрымліваецца, што работы, адзначаныя Дзяржаўнай прэміяй 1974 года, — све-

[Заканчэнне на 3-й стар.]

Аляксей ГУБАРАЎ.

Георгій ГРЭЧКА.

СТАРОНКІ БІАГРАФІЙ

Аляксей Аляксандравіч Губараў нарадзіўся ў 1931 годзе ў вёсцы Гардзейцы Борскага раёна Куйбышаўскай вобласці.

У радах Савецкай Арміі ён з 1950 года. Пасля заканчэння ваенна-марскога авіяцыйнага вучылішча А. Губараў служыў у авіяцыйных часцях Савецкай Арміі. У 1957 годзе ён паступіў у Чырванасцяжную Ваенна-паветраную акадэмію (цяпер імя Ю. А. Гагарына), пасля заканчэння якой прадоўжыў службу ў авіяцыйных часцях. Быў камандзірам эскадрылі авіяпалка, атрымаў кваліфікацыю «ваенны лётчык I класа».

У атрадзе касманаўтаў А. Губараў з 1963 года. Ён прайшоў поўны курс падрыхтоўкі на розных пілатуемых касмічных апаратах, глыбока вывучыў іх сістэмы і бартавую апаратуру.

А. Губараў—член Камуністычнай партыі Савецкага Саюза з 1957 года.

Жонка касманаўта — Надзея Аляксееўна працуе ў Зорным гарадку. Сын Губаравых Уладзімір—студэнт Маскоўскага эканоміка-статыстычнага інстытута, чатырнаццацігадовая дачка Вольга вучыцца ў школе.

Георгій Міхайлавіч Грэчка нарадзіўся ў 1931 годзе ў Ленінградзе. У 1955 годзе ён з адзнакай скончыў Ленінградскі механічны інстытут і пачаў працаваць у канструктарскім бюро. Г. Грэчка праявіў сябе здольным і ініцыятыўным спецыялістам, у 1967 годзе ён паспяхова абараніў дысертацыю на атрыманне вучонай ступені кандыдата тэхнічных навук.

У атрадзе касманаўтаў Г. Грэчка з 1966 года. Высокая тэрэтычная падрыхтоўка і інжынерны вопыт далі магчымасць яму выдатна авалодаць спецыяльнымі навыкамі ў рабоце на розных тыпах пілатуемых касмічных апаратаў.

Георгій Міхайлавіч—член Камуністычнай партыі Савецкага Саюза з 1960 года.

Жонка касманаўта—Ніна Віктараўна працуе навуковым супрацоўнікам у канструктарскім бюро, кандыдат тэхнічных навук. У сям'і Грэчкі два сыны: шаснаццацігадовы Аляксей і дванаццацігадовы Міхаіл, абодва школьнікі.

У палёце «Саюз-17»

З ПАВЕДАМЛЕННЯЎ ТАСС

У адпаведнасці з праграмай даследаванняў у калязямной касмічнай прасторы 11 студзеня 1975 года ў 0 гадзін 43 минуты ў Савецкім Саюзе ажыццёўлены запуск касмічнага карабля «Саюз-17».

Касмічны карабель, выведзены на разліковую арбіту штучнага спадарожніка Зямлі, пілатуе экіпаж у саставе камандзіра карабля падпалкоўніка Губарава Аляксея Аляксандравіча і бортінжынера кандыдата тэхнічных навук Грэчкі Георгія Міхайлавіча.

Праграмай арбітальнага палёту касмічнага карабля «Саюз-17» прадугледжваецца:

— правядзенне сумесных эксперыментуў з арбітальнай навуковай станцыяй «Салют-4», выведзенай на калязямную арбіту 26 снежня 1974 года;

— комплексная праверка бартавых сістэм карабля ў розных рэжымах палёту, а таксама правядзенне навуковых даследаванняў.

12 студзеня 1975 года ажыццёўлена стыкоўка транспартнага карабля «Саюз-17» з арбітальнай навуковай станцыяй «Салют-4». Пасля пераходу касманаўтаў у памяшканне станцыі ў калязямной касмічнай прасторы пачала функцыянаваць навуковая пілатуемая станцыя «Салют-4».

Працэс стыкоўкі касмічных апаратаў праводзіўся ў два этапы. На ўчастку далёкага збліжэння кіраванне транспартным караблём «Саюз-17» ажыццяўлялася аўтаматычна з дапамогай бартавых сродкаў. З адлегласці 100 метраў аперацыі па збліжэнню і прычальванню карабля да станцыі праводзіліся экіпажам. Пасля

стыкоўкі касманаўты правяралі бартавыя сістэмы станцыі, адчынілі ўнутраны люк і перайшлі ў памяшканне станцыі.

Праграмай работы экіпажа пілатуемай станцыі «Салют-4» прадугледжваецца:

— даследаванне фізічных працэсаў і з'яў у касмічнай прасторы;

— назіранне геолога-марфалагічных аб'ектаў зямной паверхні, атмасферных утварэнняў і з'яў з мэтай атрымання даных у інтарэсах народнай гаспадаркі;

— медыка-біялагічныя даследаванні;

— выпрабаванне ўдасканаленай канструкцыі станцыі, бартавых сістэм і апаратуры.

13 студзеня да 12 гадзін маскоўскага часу арбітальная навуковая станцыя «Салют-4» зрабіла 288 абаротаў вакол Зямлі, з іх 18 — з касманаўтамі на борце.

У ходзе выканання праграмы палёту другога рабочага дня на борце станцыі «Салют-4» касманаўты Губараў і Грэчка праводзілі аперацыі па раскансервацыі станцыі, правяралі бартавыя сістэмы і навуковай апаратуры.

Другі рабочы дзень экіпажа арбітальнай навуковай станцыі «Салют-4» завяршыўся ў 10 гадзін раніцы. Сачэнне за палётам і прыём тэлеметрычнай інфармацыі з борта станцыі ажыццяўляецца навукова-даследчым суднам «Акадэмік Сяргей Каралёў», якое знаходзіцца ў акваторыі Атлантычнага акіяна. Атрыманая інфармацыя перадаецца ў Цэнтр кіравання палётам праз спадарожнік сувязі «Маланка».

Трэці рабочы дзень на борце арбітальнай навуко-

вай станцыі «Салют-4» быў прысвечаны правядзенню медыцынскіх эксперыментуў. Касманаўты выконвалі комплекснае абследаванне з дазважэння фізічнай нагрузкай на велаэргаметры. Мэтай эксперыменту з'яўляецца вызначэнне і прагназаванне стану і работазольнасці сардэчна-сасудзістай сістэмы касманаўтаў. Адначасова праводзілася даследаванне кровазнапаўнення сасудаў галаўнога мозгу.

На працягу наступных дзён палёту праграма медыцынскіх эксперыментуў выконвалася поўнае электракардыяграфічнае абследаванне касманаўтаў, вывучалася вестыбулярная рэакцыя арганізма з выкарыстаннем вярчальнага крэсла. Праведзена ўзяцце пробы крыві з мэтай наступнага лабараторнага аналізу на Зямлі.

У адпаведнасці з праграмай палёту завершана адпрацоўка сістэм аўтаномнай навігацыі, пачатая ў перыяд палёту станцыі «Салют-4» у аўтаматычным рэжыме. Гэта сістэма, у састаў якой уваходзіць бартавая вылічальная машына, дае магчымасць аператыўна выконваць навігацыйныя вымярэнні, вызначаць і прагназаванне параметры арбіты станцыі без удзелу наземных сродкаў. Сістэма аўтаномнай навігацыі ўключана ў састаў пастаянна дзеючай бартавай апаратуры арбітальнай станцыі.

Работа на борце станцыі чаргуецца з выкананнем разнастайных фізічных практыкаванняў і спецыялізаваных трэніровак.

Стан здароўя і самаадчуванне таварышаў Губарава і Грэчкі добрае. Усе бартавыя сістэмы станцыі функцыянуюць нармальна. Палёт працягваецца.

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

капрадукцыйных працэсаў і інструментаў для размерначываю і ўмацавальнай апрацоўкі дэталей машын паверхневым пластычным дэфарміраваннем стаіць імя памёршага нядаўна акадэміка АН БССР Яўмена Канавалава. Разам з вядомым вучоным узнагароду падзялілі інжынер-канструктары, даследчыкі і праекціроўшчыкі з Мінскага аўтазавода. У выніку супрацоўніцтва створана звыш 50 канструкцый ратацыйных інструментаў, якія павысілі чысціню і дакладнасць апрацоўкі, па-

матэматыкай. Прадстаўнік сусветна вядомай беларускай школы алгебраістаў акадэмік Дзмітрый Супруненка атрымаў прэмію за манатрафію «Група матрыц», а акадэмік Пётр Раціцкі — за цыкл апублікаваных у 1964—1973 гадах работ па статыстычнай генетыцы і прымяненню матэматыка-статыстычных метадаў у біялагічных даследаваннях. Д. Супруненка развіў тэорыю, якая натуральна звязвае абстрактныя раздзелы алгебры з яе прылажэннямі. Тэарэтычныя працы акадэміка Раціцкага, дарэчы, першыя падобныя ў краіне, дапамогучы селекцыянерам павы-

ВЫЛУЧАНЫ ЖЫЦЦЁМ

вялічылі цвёрдасць паверхні дэталей, а значыць і надзейнасць вузлоў машын. Гадавы эффект ад укаранення навінкі на 21 прадпрыемстве краіны — 5 мільёнаў рублёў.

А вось у другой рабоце—распрацоўцы тэхналогіі пластавай выемкі сілівініту на Салігорскім калійным камбінаце — першую скрыпку адыгралі інжынеры прадпрыемства Тадэвуш Дзянкевіч, Алім Афанасьевіч, Віктар Сарокін, Сямён Пячэнік, Мікалай Дзяшковіч, Сяргей Карэнка, дырэктар камбіната Пётр Судзілоўскі і галоўны інжынер Васіль Яцэнка. Ім дапамагалі спецыялісты з Усесаюзнага навукова-даследчага інстытута галургіі ў Ленінградзе і яго беларускага філіяла. Вынікі такога супрацоўніцтва аказаліся сапраўды бліскучымі. Павысілася эфектыўнасць выпрацоўкі месцанарадженна — значна зніжаны страты калійнай солі ў нетрах, павялічылася ўтрыманне карыснага кампанента ў рудзе, амаль на чвэрць знізіліся адходы вытворчасці, а значыць меншымі стануць тэрыёны на паверхні.

Тое ж можна сказаць і аб трэцяй рабоце — распрацоўцы перадавой тэхналогіі арганізацыі будаўніцтва на Лукомскай ДРЭС. Будаўнікі, эксплуатацыйнікі і праекціроўшчыкі разам вынайшлі комплекс мер, якія дазволілі датармінава вывесці на праектную магутнасць гігант беларускай энергетыкі.

— З трох работ, што атрымалі прэміі ў галіне навукі, дзве з'яўляюцца даследаваннямі ў сумежных галінах — біялогіі і медыцыне. Аб чым сведчыць такі факт?

— Увогуле, гэта супадзенне выпадковае, хоць увага беларускіх вучоных да даследаванняў жывых арганізмаў увесь час расце. Успомніце хаця б тое, што летас Дзяржаўную прэмію СССР атрымаў акадэмік АН БССР Д. Голуб за даследаванні нервовых сувязей і цэнтраў чалавека. Аднак тут ёсць іншая, варта ўвагі акалічнасць. Для многіх галін беларускай навукі характэрнай з'яўляецца матэматызацыя даследаванняў. Гэта надзвычай прагрэсіўная з'ява, бо сведчыць аб сучаснай метадычнай узброенасці вучоных. Дзве з адзначаных прэміямі работ звязаны з

сіць эфектыўнасць сваіх эксперыментуў.

Асобна хачу сказаць аб даследаваннях акадэміка Данілы Маркава, які ўдаскоўнаў Дзяржаўную прэмію за цыкл работ па патогенетычнай і аднаўленчай тэрапіі. Гэта медык з вялікім урачэбным вопытам. Д. Маркаў даказаў, што для лячэння некаторых нервовых захворванняў недастаткова толькі лякарства. Каб вярнуць хвораму працаздольнасць, неабходна мабілізаваць спецыяльныя рэзервы арганізма, якія могуць кампенсаваць страчаныя ім функцыі. Дацягнуць гэтага можна з дапамогай комплексу практыкаванняў, вынайздзеных Д. Маркавым. Вынікі ўкаранення ў клінічную практыку метадаў акадэміка Маркава ўжо дапамагалі многім людзям пазбавіцца цяжкіх хвороб.

— Мікалай Максімавіч, яшчэ некалькі слоў аб «аўтсайдэрах» апошняга конкурсу. Якім тэмам былі прысвечаны даследаванні, што былі спачатку вылучаны на атрыманне прэміі, і чаму не пашанцавала іх аўтарам?

— Задача камісіі была вельмі нялёгкай, бо ў спісе прадстаўленых на абмеркаванне работ нецікавых не было. Даследаванні, а іх спачатку было больш за 20, датычылі самых актуальных і складаных праблем. Гэта і мікраэлектроніка, і кібернетыка, і электронна-вылічальныя машыны трэцяга пакалення, і ахова асяроддзя... І ўзровень іх рашэння таксама вельмі кваліфікаваны, з арыгінальнымі знаходкамі. Усё гэта яшчэ раз пацвярджае думку аб тым, што беларуская навука знаходзіцца на самым перадавым рубяжы стагоддзя. Але ж... усіх узнагародзіць немагчыма. Мы прымалі пад увагу сотні фактараў, і вось шэсць работ, аб якіх мы гаварылі, «перацягнулі» шалі вагаў у сваю карысць. Але, думаецца, аўтары астатніх работ не засталіся пакрыўджанымі, бо гэта і ёсць творчае саперніцтва. І хто ведае, можа ў наступны раз ім пашанцуе больш. Ва ўсякім выпадку, такія прыемныя цяжкасці ў рабоце камісіі аўтары аб тым, які высокі аўтарытэт набыла ў рэспубліцы за нядоўгую яшчэ гісторыю свайго існавання гэта высокая ўзнагарода.

ВАЯВАЛІ БРАТЫ ЗА РАДЗІМУ

Пры ўездзе ў Гомель з боку Рэчыцы ўзвышаецца Курган Славы — велічны помнік воінам Савецкай Арміі і партызанам, загінуўшым у гады Вялікай Айчыннай вайны. За Курганам Славы праз кроны маладога сасонніка відаць прыгожыя высокія дамы новага гарадскога мікрараёна «Юбілейны». Разшннем гарадскога савета адна з галоўных вуліц названа імем братаў Лізюковых.

Хто яны такія? Чым заслужылі павагу і ўдзячнасць гамельчан?

Іх было тры — Аляксандр, Пётр, Яўген. Нарадзіліся і выхоўваліся ў сям'і гомельскага настаўніка Ільі Лізюкова.

Старэйшы з братаў Аляксандр пайшоў на фронт яшчэ ў грамадзянскую, калі існаванню маладой Рэспублікі Саветаў пагражалі інтэрвенты і ўнутраная контррэвалюцыя. Пайшоў добраахвотна, зусім юнаком. Так і застаўся на кадравай вайскавай службе. Закончыў Вышэйшую школу аўтабрытанкавых войскаў, а затым і Ваенную акадэмію імя Фрунзе ў Маскве.

Напад гітлераўскай Германіі на Савецкі Саюз застаў палкоўніка Аляксандра Лізюкова ў водпуску. З шаснаццацігоднім сынам Юркам ён адправіўся на фронт. На Бярэзіне ля горада Барысава бацьку і сына сустрэў вогненны смерч вайны. Нямецка-фашысцкія полчышчы рваліся на Усход. Каб нанесці нашым адступаўшым арміям найбольшыя страты, гітлераўскае камандаванне імкнулася знішчыць масты і пераправы цераз раку. У небе няспынна завывалі «юнкеры». Дым пакараў ахутаў горад і яго ваколіцы. Некалькі разоў загарэўся мост. Але кожны раз яго выратавалі байцы часці, якой камандаваў палкоўнік Лізюкоў. У надзвычай складанай і напружанай абстаноўцы ён сам, «на хад» сфарміраваў гэтую часць з адпункію і разрозненых падраздзяленняў, што адарваліся ад сваіх у час адступлення. Адбіваючы атакі ворага, салдаты Лізюкова да апошняй магчымасці ўтрымлівалі мост і наведзеныя пераправы і ўзарвалі іх, калі нашы войскі пераправіліся.

Вядомы савецкі пісьменнік Канстанцін Сіманаў, які ў час вайны быў карэспандэнтам газеты «Красная звезда», пісаў з фронту ў тыя дні: «Пад Барысавам, дзе была надзвычай цяжкая і складаная абстаноўка, я запаміну на ўсё жыццё палкоўніка Лізюкова... Ён з таго часу стаў для мяне адным з узораў не толькі чыста ваеннай, але і грамадзянскай мужнасці. Між іншым, я на ўсё жыццё запаміну тады і сына Лізюкова. За 2—3 дні ён з хлопчыка стаў салдатам. І ў гэтым не толькі яго заслуга, але і заслуга бацькі... таму, што ён выхаваў сына ў гатоўнасці стаць салдатам».

У далейшым А. Лізюкоў ваяваў у танкавых і механізаваных войсках. Вызначыўся ў баях пад Смаленскам і Масквой. Яму, аднаму з першых у 1941 годзе, было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза — вышэйшая ў СССР ўзнагарода за асабістыя гераічныя подзвігі. Аляксандр Лізюкоў камандаваў тачкавай брыгадай, потым — 1-й Маскоўскай мотастралковай дывізіяй.

А летам 1942 года ў разгар фашысцкага наступлення на Сталінград Аляксандр Лізюкоў у чыне генерал-маёра камандаваў ужо танкавай арміяй на Варонежскім напрамку. Вось што піша пра яго праслаўлены савецкі военачальнік Маршал А. Васілеўскі ў сваёй кнізе «Справа ўсяго жыцця»: «Гаюрачы тут аб 5-й танкавай арміі, я не магу не сказаць некалькі цёплых слоў пра яе доблеснага камандарма генерал-маёра А. І. Лізюкова. Мая асабістая сустрэча з ім 4 ліпеня 1942 года была першай, але ён быў добра вядомы кіраўніцтву Узброенымі Сіламі як энергічны, валавы, хутка растучы военачальнік. Гэта і дазволіла Стаўцы... паставіць яго на чале адной з першых фарміруемых танкавых армій, усклаўшы да таго ж на яго выкананне адказнага задання. З 6 ліпеня ён знаходзіўся ў бесперапынных баях, у перадавых парадках танкавых брыгад... Я міжволі ўспамінаю ўсю гомельскую сям'ю Лізюковых і сціляюся перад ёй».

24 ліпеня 1942 года ў жорсткіх баях пад Варонежам абарвалася жыццё слаўнага сына беларускага народа камандарма Аляксандра Лізюкова.

Яго брат Пётр вайну пачаў начальнікам штаба артылерыйскага палка. Пазней быў назначаны яго камандзірам. Ён абараняў Украіну, стрымліваў ворага, які рваўся да Волгі. Ля Сталінграда артылерыйскі падпалкоўнік Пятра Лізюкова стаў на смерць, адбіваючы ў дзень па некалькі танкавых атак.

А пасля Сталінграда былі Ленінградскі фронт, Прыбалтыка, Усходняя Прусія. Пятра Лізюкова назначылі камандзірам артылерыйскай знішчальна-супрацьтанкавай брыгады. Пад яго камандаваннем брыгада граміла ворага ў час прарыву блакады Ленінграда і пры вызваленні Эстоніі, Латвіі, Літвы.

Пётр Лізюкоў загінуў смерцю храбрых у баях пад Кенігсбергам 30 студзеня 1945 года. Яму пасмертна было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. Як сведчыць узнагародны ліст, Пётр Лізюкоў, «валодаючы высокім майстэрствам таленавітага военачальніка і спалучаючы яго з асабістым басстрашам і героізмам, пастаянна натхняў асабовы састаў брыгады на ратныя баявыя подзвігі».

Лёс трэцяга брата Яўгена доўга быў невядомы. Перад вайной, пасля заканчэння інстытута каляровых металаў, ён працаваў у Крыме. Пошукі работнікаў Гомельскага краязнаў-

чага музея прывялі ў партархіў Інстытута гісторыі партыі пры ЦК Кампартыі Беларусі. Дакументы, якія там меліся, і ўнеслі яснасць. Яўген Лізюкоў камандаваў ротай у партызанскім атрадзе імя Фрунзе на Міншчыне, а потым партызанскім атрадам імя Дзяржынскага. З узнагароднага ліста, характарыстыкі, расказаў сведкаў-ветэранаў партызанскага руху відаць, што Яўген Лізюкоў удзельнічаў у многіх баях з нямецка-фашысцкімі акупантамі, быў смелым, адважным чалавекам. Ён загінуў у ліпені 1944 года ў баі з акружанай гітлераўскай групоўкай войска пад Мінскам. Загінуў незадоўга да таго, як яго атрад атрымаў загад следаваць у вызваленую сталіцу рэспублікі на парад беларускіх партызан.

...Калі адзначалася 30-годдзе вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, у Гомелі, у скверы, што прымыкае да вуліцы братаў Лізюковых, адбылася сустрэча жыхароў з ветэранамі Вялікай Айчыннай вайны, з родзічамі братаў-герояў. Тут дэманстраваліся многія дакументы, што датычылі братаў Лізюковых. Іх сабраў навуковы супрацоўнік абласнога краязнаўчага музея М. Царкоў. На адным з фота ваеннага часу — момант уручэння ўзнагарод воінам 46-й Ленінградскай артылерыйскай знішчальна-супрацьтанкавай брыгады, якой камандаваў П. Лізюкоў. Пажылы чалавек, удзельнік сустрэчы, доўга разглядаў фатаграфію і... знайшоў і пазнаў сябе. Гэта былі камандзір узвода брыгады Яўген Нікіфарэў, які зараз працуе на заводзе «Гомсельмаш». Ён помніць свайго камандзіра вельмі патрабавальным, але справядлівым, мужным і храбрым. За гэтыя якасці, а таксама за невысокі рост і хударлявасць байцы называлі яго «наш Сувораў».

На сустрэчы выступілі з успамінамі заслужаны настаўнік БССР П. Дуброўскі, які разам з Пятром вучыўся ў школе, стрыечная сястра братаў Лізюковых Л. Гарунова, былая настаўніца, цяпер пенсіянерка. З вялікай цікавасцю было сустрэта выступленне сына Аляксандра Лізюкова — Юрыя, таго самага, які ў 1941 годзе адправіўся разам з бацькам на вайну, пра якога пісаў Канстанцін Сіманаў... Юрый Лізюкоў прыехаў у Гомель з Масквы, дзе ён працуе на заводзе «Чырвоная зорка».

Не толькі гамельчане ўвечылі памяць братаў-герояў. Імя Аляксандра Лізюкова прысвоена Саратаўскаму вышэйшаму камандна-інжынернаму вучылішчу. Па марах і акіянах плавае рыбабавецкі траўлер-рэфрыжэратар «Пётр Лізюкоў», прыпісаны да Калінінградскага марскога порта... Жыве ў памяці народнай удзячнасць братам Лізюковым за іх мужнасць і гераічныя подзвігі ў імя Радзімы.

Аляксей ШНЫПАРКОУ.

Пакінуты хутар.

Фота А. ДУДКІНА.

нашы госці

«НАДРУКУЙЦЕ МАЁ ПІСЬМО»

У 1944 годзе жыхара вёскі Хаціслаў Маларыцкага раёна Артура Пішчыка разам з жонкай і дачкой нямецка-фашысцкія захопнікі вывезлі ў Германію. На тэрыторыі ФРГ ён жыў да 1950 года. Спробы выехаць на Радзіму не ўдаліся. 15 год назад А. Пішчык з сям'ёй пераязджае ў Аўстралію.

Мара наведзець Радзіму ніколі не пакідала Артура Пракопавіча. Здзейснілася яна зусім нядаўна.

— Людзі гавораць многа бязглузды аб Савецкім Саюзе, — дзяліўся ўражаннямі А. Пішчык. — Калі я рыхтаваўся да пазездкі на Радзіму, некаторыя нават прадракалі, што мяне тут арыштуюць. Я ў гэта не надта верыў. Усё сапраўды аказалася хлуснёй. Сустрэлі мяне тут, як роднага. У Хаціславе жыў у брата Анісіма, у Маларыце — у пляменніка Мікалая. І кожны дзень запрашалі мяне да каго-небудзь у госці. Добра жыць людзі на маёй Радзіме. Медыцынскае абслугоўванне, а таксама вучоба ў сярэдніх і вышэйшых навучальных установах бясплатныя.

У Аўстраліі жонка нашага госця за тое, каб уставіць зубы, заплаціла 154 долары, а яму ў Брэсце такая ж аперацыя абышлася 13 рублёў 80 капеек.

А. Пішчык, ад'язджаючы ў Аўстралію, прынёс пісьмо ў рэдакцыю раённай газеты і папрасіў яго надрукаваць. Вось што ён піша: «Я тры месяцы гасціў на Радзіме. Вялікае дзякуй кіраўнікам горада Маларыты за добрыя адносіны да мяне. Вялікае дзякуй старшыні сельскага Савета і старшыні калгаса. Яны дапамагалі мне з транспартам, і я змог на машыне выязджаць у вёскі Мельнікі, Сушытніца, Отчын, Перавое, Арэхава, Олтуш, Заазёрная. Паўсюдна людзі жывуць заможна, мяне добра прымалі і частавалі. За пяць тыдняў я направиўся на 2 кілаграмы».

Мой пляменнік вучыцца ў Маларыцкім прафесійна-тэхнічным вучылішчы. Юнак атрымае спецыяльнасць трактарыста-машыніста шырокага профілю. Яго бясплатна забяспечваюць інтэрнатам, трохразовым харчаваннем, адзеннем. Акрамя таго, яму плацяць стыпендыю.

Усюды людзі гавораць, што жыццё прыйшло добрае. У кожнага ёсць усё, што неабходна, а галоўнае — ёсць работа, чаго не было пры буржуазна-памешчыцкай Польшчы».

Яшчэ раз дзякую за ўсё добрае, што для мяне зрабілі ў час наведання родных мясцін. Аб усім убачаным я буду расказаць у Аўстраліі. Артур ПІШЧЫК».

УСМЕШКІ І ПЕСНІ АНГЛІ

Аўтару гэтых нататак у саставе групы савецкіх турыстаў давялося пабываць у Англіі. Турысты наведалі Лондан, Бірмінгем, Глазга, Эдынбург і іншыя гарады, былі прыняты ў мясцовых аддзяленнях Таварыства брытанска-савецкай дружбы і «Шатландыя—СССР», агледзелі славутыя мясціны краіны. Увазе чытачоў прапануюцца ўражанні аўтара аб трох сустрэчах з англіцкімі сябрамі.

СЯРОД СЯБРОЎ

Калі сталіца — твар краіны, то твар гэты выгледзе для чужаземца прывабна. Лондан вызначаецца своеасаблівасцю, манументальнасцю, акуратным і чыстым знешнім абліччам, а таксама высокай культурай. Прыемнае ўражанне ўзрастае пасля першых сустрэч з англічанамі. З кім

бы вы ні спаткаліся — з шафёрам, афіцыянткай, прадаўцом, экскурсаводам, вы адразу адчуеце, што гэта ветлівыя, добразычлівыя людзі.

Увасабленнем менавіта такіх лепшых рысаў простых англічан з'яўляецца, на маю думку, місіс Пёрл Лілі — старшыня Таварыства брытанска-савецкай дружбы, даўні і шчыры друг нашай краіны. Яна не аднойчы прыязджала ў Савецкі Саюз, добра ведае і любіць Беларусь, з захапленнем успамінае Мінск, Белаежскую пушчу. І, вядома, стараецца, каб паміж англіцкім і савецкім народамі было больш узаемаразумення і згоды. Кожны візіт савецкіх гасцей у Англію — гэта не толькі клопаты, але і шчырая радасць для яе.

— Мы запрашаем вас заўтра вечарам на таварыскі прыём, — сказала яна, сустрэўшыся з намі ў гасцінцы.

І цёпла вітала нас на гэтым памятным прыё-

ме. Пасля абмену прывітальнымі тостамі пайшлі размовы з актывістамі Таварыства, пачаліся частункі, адказы на ўзаемныя шматлікія пытанні. Кожны з нас з задавальненнем адзначыў: гаспадары прыёму — англічане яны або афрыканцы, пажылыя ці маладыя, хлопцы ці дзяўчаты — нашы шчырыя сябры. Вось падыходзяць два юнакі. Яны крыху саромеюцца, хвалююцца — іх вельмі цікавіць Савецкі Саюз. Канца іх размовы з нецярпеннем чакае грэк-кіпрыёт. Мне, савецкаму чалавеку, ён моцна паціскае руку і на рускай мове гарача дзякуе за тое, што наша краіна засупаецца за кіпрыётаў, адстойвае незалежнасць вострава... Хочацца пагаварыць з усімі, адказаць усім, самому задаць пытанні, але мы не спраўляемся, мы — нарасхват. І тут у вачах многіх гаспадароў я прыкмячаю проста задавальненне (Заканчэнне на 6—7-й стар.)

TOWN DEVELOPMENT IN THE REPUBLIC

Byelorussian town builders are switching from the development of individual communities to the implementation of integrated schemes.

The Byelorussian Republic suffered tremendous damage in the years of the fascist occupation. The Nazis destroyed approximately 80 per cent of the Republic's housing. More than 200 towns and large settlements were reduced to ruins. Nine thousand villages were razed to the ground. Today, however, the only reminders of the war are Mounds of Glory and obelisks on the common graves. Through the inspired effort of the people the ruined towns have been completely restored and large urban-type settlements have been built on the site of burned-down villages.

Today, Byelorussia has more new housing built per 1,000 people than such countries as the USA, the UK, France and Italy. In 1973 alone more than 4.3 million square metres of living space were constructed. In the three years of the current five-year plan period (1971—1975) more than one million Byelorussians moved into new flats. Adding here the two million people settling in new homes during the previous five-year period, you get an impressive picture of the way the housing problem is being solved in the Republic.

The one hundred thousand flats built in 1973 are equivalent to a town with a population of 400,000. Taking into account that the rate of housing construction is growing steadily, it can be said that before the end of the current five-year period a new town will go up in the Republic equal to Minsk with its population of one million.

Housing construction is conducted in all communities. In recent years, however, new towns and urban-type settlements have appeared in places where previously were small villages or nothing but forests. At present there are approximately 550 such settlements in Byelorussia including large chemical industry centres, Novopolotsk and Svetlogorsk, power industry centres, Novolukoml and Belozersk, Soligorsk, a mining centre, and Zhodino, an automobile centre.

All these towns came into being as a result of the swift progress of new industries in the Republic, such as the chemical and petrochemical industries, in connection with the discovery of new mineral deposits, or around the construction sites of powerful electric stations.

A new stage of housing construction in Byelorussia began in 1973 when the Minsk branch of the Central Research and Design Institute for Town Development finalised the compilation of the «Scheme for Developing the Network of Urban and Rural Communities in Byelorussia up to 2000». For the first time in Soviet town development a detailed system making for a basically new location of all types of communities, which takes into consideration the prospects of the social and economic development of the area, has been worked out on the scope of a Republic.

Scholars and planners presented the case for altering the traditional pattern of settlements in Byelorussia since this did not accord with the basic trends in modern development and the location of industry. If we look at the map of the Republic as it is today we see that approximately half of the urban communities have populations of less than five thousand, and that the population of 70 out of 117 district centres is under 10,000. In rural areas the villages mostly have a population under 100 and only a small number have over 500 inhabitants. At the same time the process of territorial concentration and specialization of production, intensification of co-operation and economic relationships, both in agriculture and in industry, is under way. In practice it is impossible to establish large-size production-territorial complexes, firms and associations on the basis of the present system of distribution of communities.

The new pattern of population distribution offers a way out of this situation. Byelorussian town builders are switching from the isolated development of individual communities to group formation of communities. It has been suggested that a uniform system of large-size, mutually related rural and town communities be established. This pattern meets most fully the rate and the scope of the planned

social-economic changes in the life of the Republic.

This work is of a complex nature. The new pattern provides for the most rational development of the entire territory of the Republic taking into account its landscape, natural and labour resources, prospects for the development of economy and other factors. One of the main tasks is the establishment of the same conditions of life in different-size communities which will facilitate the surmounting of social, economic and cultural distinctions between the town and the countryside.

The implementation of town development plans means that an absolutely new map of the Republic will be created: the arbitrary positioning of villages will disappear and the urban population will become more evenly and rationally distributed. This, in its turn, will alter the administrative division of the Republic. Even the landscape will change. Plans have been made for the construction of new water reservoirs, 18 recreation zones have been provided for and transport facilities will be improved.

The new pattern of population distribution represents a system of large planning districts. Each district is, in a way, a cluster of production-territorial complexes with centres in regional towns and in the developing industrial centres. Based on the present largest administrative towns there will be a system of so-called regions which will act as economic and cultural centres. The minimum population of a regional centre will range from 20,000 to 25,000.

The basic unit of this future pattern for the distribution of the population will be territorial mini-districts with local centres. The latter, as a rule, will be urban-type settlements of large agricultural production associations with population ranging from 4,000 to 6,000. Thus, the very notion of a village as of a place of residence with poor services and poor opportunities for cultural, educational and professional growth will disappear. Instead of the presently existing 27,000 small-size villages, plans provide for the creation of 4,000-4,500 urban-type settlements for the workers of farming enterprises.

New towns will arise in the areas of the most intensive industrial development and in resort zones.

The implementation of this magnificent programme has commenced. The first stage is to terminate in 1980. «The Scheme for Developing the Network of Urban and Rural Communities up to 2000» is

Minsk has a beauty of its own

only a part of the large scientific and technical project, «The Main Trends of Planning and Forming the Network of Urban and Rural Communities in the Byelorussian SSR up to 2000», which will encompass the entire range of scientific and practical objectives related to the complete reorganization of the network of communities in the Republic.

The planned and strictly scientific approach to town development as a whole makes it possible to resolve successfully the social and economic problem of providing housing for the population.

Approximately 80 per cent of the housing in the Republic is built by using high-speed progressive technology. This, however, does not in any way detract from the architectural aspect of new residential construction: our new towns have a beauty of their own. Thanks to the planned pattern of construction we shall be able to avoid such undesirable effects of urbanization as excessive town growth, pollution of the environment, man's isolation from nature.

The key to the successful settlement of such a difficult problem as the housing problem is the Soviet Union's most progressive housing policy. Provision of housing is one of the most important state objectives. The practical instrument which helps implement this policy is state investment. No country has comparable centralized housing construction allocations.

During the current five-year period allocations from the budget of the Byelorussian republic are to be made sufficient to build 23 million square metres of living space. Considerable funds are also allocated for the development of the housing construction industry. At present, the Republic has more than 10 powerful plants of large-panel and prefabricated house-building.

The effectiveness of these measures is clear from the gradual alteration of the very character of the housing problem in the Republic. While up to the middle of the 50s the main task in this field was to supply the population with at least the minimum floor space, and subsequently we set the task of providing each family with a separate flat, now the target is to improve radically the interior planning of flats and to create the maximum comfort for every family.

This task will be solved just as successfully as many other tasks of the national economy.

V. KHODOSOVSKY.

One of the numerous squares of Gomel.

ELECTRIC CAR

A GROUP of enthusiasts at the Leningrad Institute of Technology in Leningrad led by the Rector of the Institute, Valentin Aleskovsky, Corresponding Member of the USSR Academy of Sciences, have developed an electric car. In appearance, it is like an ordinary Moskvich but has no gearbox, no accelerator, no fuel tank and no internal combustion engine. The place of the engine is taken by an electric motor.

The idea of electric car is not new, but the main hurdle has always been the absence of a reli-

able power source. Experimental battery cars could cover, at most, 100 km without recharging their batteries. The Moskvich assembled in Leningrad went 150 km on its first trial run and still had reserves for another 150 km.

«The battery cell has definite drawbacks as a power source», said Valentin Aleskovsky, «it is heavy, weak and inconvenient. We decided to create electrochemical generators. To be more exact—air-magnesium cells. In

this case oxidized magnesium acts as a fuel which produces electric power without being burned.

«This device mounted on old Moskvich enabled the car to run, without conventional fuel, over a distance of 150 km. The power of our electric car is 12 kW but we are confident it could be increased several times over, enough for a heavy duty truck.

«Many research institutions in Leningrad have taken a keen

interest in our work, and we believe that joint effort will soon develop a battery for a car to cover more than 500 km without recharging, which is good enough for urban conditions. Everything is still in the future. We will probably have to keep on improving the good old Moskvich, but then the makers of the first cars started off from an ordinary horse-driven cart... We hope to have the new trials of our electromobile, this year.»

The engineers who conducted the trials all agree that the electromobile has a smooth run, is easy to drive, has good acceleration and makes no noise. Another important fact—the new generator has an efficiency factor of 60 per cent compared to 40 per cent of the petrol engine. It looks like the electromobile has a great future.

Georgi TOMASHEVSKY.

«Голас Радзімы»

№ 3 (1367)

ВЕРНОСТЬ ПОСТАВЛЕННОЙ ЦЕЛИ

Народы Советского Союза, других стран социалистического содружества вступили в новый, 1975 год полные оптимизма, творческих сил и энергии. Их радуют и вдохновляют грандиозные достижения в планомерном и многогранном мирном строительстве. Успешное осуществление народнохозяйственных планов 1974 года, высокие, устойчивые темпы комплексного развития экономики на основе широкого применения достижений научно-технического прогресса, неуклонный подъем материального и культурного уровня вселяют уверенность в завтрашнем дне. Они знают, что экономическая мощь содружества будет расти, монолитное единство крепнуть, согласованные действия на международной арене обеспечат новые успехи.

ОПРЕДЕЛЯЮЩИЙ ФАКТОР

«Вот уже три десятилетия советские люди живут и трудятся под мирным небом. Этим мы обязаны мудрой внешней политике ленинской партии, экономической и оборонной мощи Советского государства, укреплению позиций мирового социализма», — говорится в Новогоднем поздравлении советскому народу ЦК КПСС, Президиума Верховного Совета СССР, Совета Министров СССР.

В. И. Ленин отмечал, что внешняя политика Советской республики «имеет серьезное основание и никаких иллюзий». С особым основанием ленинская оценка определена советской внешней политики — «серьезная» и «выдержанная» — применительно к Программе мира XXIV съезда КПСС.

В самом деле, претворение в жизнь этой программы сыграло поистине историческую роль в достижении поворота в развитии международных отношений от «холодной войны» к разрядке напряженности, к утверждению в отношениях между государствами с различным общественным строем принципов мирного сосуществования в качестве основополагающей нормы межгосударственных отношений.

Особенно благоприятная обстановка для утверждения прочного мира сложилась в Европе, опаленной пожаром двух мировых войн. С участием представителей всех европейских стран, а также США и Канады успешно продвигается вперед коллективная выработка добровольно принимаемых государствами — участниками обязательств, исключающих применение силы или угрозы ее применения и вмешательство во внутренние дела, закладываются международно-правовые осно-

вы для превращения Европы в континент мира и сотрудничества.

Этому в большой степени способствовали недавние встречи Генерального секретаря ЦК КПСС Л. И. Брежнева с руководителями ФРГ, США и Франции. Они дали импульс дальнейшему расширению связей в торгово-экономической, научно-технической, культурной и других областях.

В Женевском Международном центре конференций завершился перерыв, объявленный до 17 января. Многомесячная совместная работа второго этапа общеевропейского совещания позволила дипломатам 35 стран значительно продвинуться вперед в выработке кодекса отношений между государствами континента.

Проделана основная часть работы над главным документом: предварительно зарегистрированы тексты 7 из 10 принципов (их называют также «заповедями»), принятых хельсинскими рекомендациями. Практически завершена выработка 8-го принципа — равноправие и право народов распоряжаться своей судьбой. Началось формулирование 9-го и 10-го принципов. Ближе к завершению работа 2-й комиссии, занимающейся проблемами сотрудничества в области экономики, торговли, науки, техники и окружающей среды. Долгое время тормозила работу совещания 3-я комиссия. Перед перерывом она согласовала разделы о доступе к печатной и устной информации. Участники совещания все чаще обращаются к 4-му пункту повестки дня — шагам после завершения совещания.

Все это означает, что на основе разумного баланса интересов сторон детально сформулированы применительно к Европе исключительно важные принципы, выработаны практические нормы взаимоотношений государств, в том числе по вопро-

сам, которые еще недавно казались неразрешимыми.

Ныне речь идет о завершении совещания в ближайшее время, о проведении его третьего этапа и подписании на высшем уровне весомых решений по коренным проблемам, определяющим мирное развитие континента в обозримом будущем. Готовность руководителей США, Франции и ФРГ активизировать усилия по согласованию вопросов, которые еще остаются несогласованными в рамках повестки дня совещания, будет содействовать, как того добивается Советский Союз, успешному завершению общеевропейского форума в ближайшее время.

ВАЖНЕЙШЕЕ ЗВЕНО

В январе после перерыва возобновляются и венские переговоры о сокращении вооруженных сил и вооружений в Центральной Европе. Незадолго до перерыва социалистические страны, стремясь к позитивным результатам и учитывая определенные соображения западных стран, внесли новые, комплексные предложения по первоначальному шагам по сокращению вооружений и вооруженных сил. Их проект исходит из равных обязательств по сокращению сухопутных, военно-воздушных и ядерных вооружений и вооруженных сил — как национальных, так и иностранных. В проекте предусматривается, что 11 прямыми участниками переговоров сократят в 1975 году свои вооруженные силы на 20 тысяч человек. Первыми это сделают СССР и США, затем остальные государства.

По мнению обозревателей, это предложение дает возможность перейти от обсуждения позиций к конкретным шагам — к реальному сокращению. Обозреватели считают, что долгие переговоры наконец-то вступают в практическую фазу. Добрая воля социалистических стран обеспечивает возможность подкрепить политическую разрядку военной.

Жизнь подтверждает мудрость ленинских слов о диалектической связи борьбы за мир с борьбой за безопасность, международное сотрудничество и социальный прогресс. Вождь Советского государства подчеркивал, что борьба за мир — не конъюнктурное требование момента, не лозунг одного дня, а стратегическая, постоянная задача победившего пролетариата. В дело окончательной ликвидации военной угрозы, в усиление борьбы за мир, безопасность, сотрудничество и социальный прогресс на европейском континенте внесет в 1975 году весомый вклад Конференция коммунистических и рабочих партий Европы.

В порядке подготовки к ней были проведены Консультативная встреча коммунистических и рабочих партий континента в Варшаве и Подготовительная встреча в Будапеште. Широкий обмен мнениями между участ-

никами этих встреч еще раз убедительно показал, что согласованная внешняя политика социалистического содружества находит полное понимание у европейского рабочего класса и его боевого авангарда. Разрядку, движение за многостороннее сотрудничество трудящиеся Европы рассматривают как свое кровное дело.

ВО ИМЯ МИРНОГО БУДУЩЕГО

На предстоящей конференции, которая выработает программу совместных конкретных действий, опирающуюся на коллективный анализ современной европейской обстановки, будет четко и аргументированно изложено, каким коммунисты видят завтрашний день международных отношений в Европе. Это особенно важно и для того, чтобы в весьма ответственный, переломный период истории континента всем было ясно, за какой мир, за какую безопасность, за какое сотрудничество выступают коммунисты и что они собираются для этого предпринять.

Усилия Советского Союза, других братских государств и партий по сохранению мира принесли положительные результаты и на других континентах. В Азии, Африке, Латинской Америке сложилась обстановка, способствующая проведению политики национального освобождения, безопасности и социального прогресса.

29 декабря Генеральный секретарь ЦК КПСС Л. И. Брежнев принял министра иностранных дел Арабской Республики Египет Исмаила Фахми и военного министра АРЕ Абдель Гани аль-Гамаси. В ходе беседы, прошедшей в дружественной обстановке, Л. И. Брежнев подтвердил неизменность курса Советского Союза на оказание всесторонней помощи и поддержки арабским народам, включая арабский народ Палестины, в борьбе за установление прочного и справедливого мира на Ближнем Востоке.

Совместное советско-египетское заявление высказывается за возобновление в ближайшее время работы Женевской мирной конференции по Ближнему Востоку с участием всех заинтересованных сторон, включая Организацию освобождения Палестины в качестве представителя арабского народа Палестины. В заявлении подчеркивается, что Советский Союз и АРЕ будут прилагать все усилия в этом направлении.

1975 год может и должен стать годом дальнейшего упрочения мира и безопасности. Порукой тому — то решающее обстоятельство, что ленинскую внешнюю политику одобряет огромное большинство населения земного шара, ибо она служит благородным, гуманным целям — упрочению мира во всем мире, обеспечению условий для свободного, независимого развития всех народов, для социального прогресса.

10 год існуе этнаграфічны калектыў вёскі Ямічна Баранавіцкага раёна. Яго ўдзельнікі — калгаснікі, сельскія інтэлігенты, пенсіянеры, школьнікі — разам са сваім кіраўніком бібліятэкарам Аленай Антончык адрджаюць старадаўнія беларускія песні.

НА ЗДЫМКУ: артысты Ямічанскага этнаграфічнага ансамбля. На пярэднім плане — паштальён Еўдакія АНТОНЧЫК, пенсіянеркі Марыя КАНДРАЦЮК і Анастасія БЯЛЕЦКАЯ.

Фота Э. КАБЯКА.

ТВОРЧАСЦЬ МАСТАКОЎ- АМАТАРАЎ

У выставачнай зале Гандлёва-прамысловай палаты БССР адбылася выстаўка твораў выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва 45 самадзейных мастакоў-аматараў Мінска — рабочых, служачых, студэнтаў, пенсіянераў.

На суд гледачоў было прадстаўлена больш як дзвеце твораў жывапісу, графікі, чаканкі, разьбы па дрэве. Аўтары работ расказвалі ў сваіх творах аб нашым сучасніку, аб прыгажосці роднай прыроды, стваральнай працы савецкіх людзей.

Выстаўку наладзіў гарадскі клуб самадзейных мастакоў, які аб'ядноўвае больш за 100 чалавек.

УСМЕШКІ І ПЕСНІ АНГЛІ

(Заканчэнне. Пачатак на 4-й стар.)

не ад таго, што яны ўпершыню сустрэлі савецкіх, «рускіх» (для іх усе з нашай краіны — рускія) і выявілі: мы для іх — цікавыя суб'екты, мы цінім гумар і жарты, у нас такая, як і ў іх, дружалюбнасць... Мільгае думка: «Так, відаць, і пачынаецца ўзаемааруменне людзей».

Вядома, гутарыць вельмі цікава і прыемна, але ж не сядзець нам у рэстаране дапазна. Таму гаспадары прапануюць паказаць сваю вячэрнюю сталіцу. Наперабой «разбіраюць» нас між сабой і выводзяць на прыціхшы вуліцы. Мяне, а таксама Тацяну Каванаву з Белдзяржуніверсітэта і кіргіскага паэта Жалдашбая Абдыкалыкава, узяла пад апеку місіс Патрыцыя Брэдберы.

Ідзем, потым едзем у метро, зноў ідзем, зноў едзем. Нястомная Патрыцыя спынаецца — яна, мусіць, вадзіла б нас па Лондану цэлую ноч, каб толькі болей расказаць і паказаць, каб яшчэ больш даставіць нам задавальнення. «Вось глядзіце — гэта Трафальгарская плошча, вось Пікадзілі, там парламент — хараша, праўда?» Яна гаварыцца сваёй сталіцай не толькі як патрыётка, але і як былі мэр аднаго з раёнаў Лондана. Гаворыць, што была ў Маскве і Ленінградзе, любіць гэтыя рускія гарады, любіць ездзіць у ма-

скоўскім метро, «а ў нас у Лондане метро, прабачце, дапагопае і бруднае». Ну і такой бяды — нам даражэй за ўсё ваша гасціннасць, Патрыцыя, ваша прыязнасць, ваша дружалюбнасць.

Мы ведаем, што ў Англіі не ўсе такія, як вы. Сёння мы ехалі ў аўтобусе міма радыёкарпарацыі Бі-Бі-Сі. І я, дарэчы, успомніў, што там сядзяць вельмі варожыя Савецкаму Саюзу людзі. А ўчора наведалі Хайгейтскія могілкі і вярнуліся з іх у зусім сапсаваным настроі. Ёст Карла Маркса ўзарваны, пастамент пакрыты брудным брэзентам, магіла агароджана лазовым плотам, які пераплецены алюмініевым дротам. Прыкра... Есць, аказваецца, не толькі высокакультурная, тактоўная, ветлівая Англія, але і Англія па-буржуазнаму варварская, злосная і, даруўце за гэта слова, хамская...

У маіх вачах, аднак, аблічча краіны прадстаўляюць такія цудоўныя людзі, як Пёрл Лілі і Патрыцыя Брэдберы.

РАДАСЦЬ АСІСТЭНТА ДЫРЭКТАРА

Пасля Лондана — Оксфард, за ім — Стратфард, радзіма вялікага Шэкспіра. У гэтым горадзе наведваем сабор, дзе пахаваны славуты англічанин, з затоненым дыханнем ходзім па невялікіх па-

коях яго дома-музея. Побач з домам — прыгожы гмах Шэкспіраўскага цэнтра, дзе берагуць і вывучаюць творчую спадчыну геналянага драматурга.

У дзвярах нас сустракае старэнькі швейцар. Пытаю, ці можна пабачыць кіраўніка цэнтра. «Калі ласка, можна». З бакавога ходу выходзіць мужчына гадоў сарака пяці. На шчуплай постаці недарогі касцюм, скасабочаны гальштук, на носе тоўстыя акуляры. Дакладна такіх (да іх у мяне самая гарачая сімпатыя!) я сустракаў і ў нашых музеях — яны здольны пераканаць вас у тым, што на свеце няма нічога цікавейшага менавіта за іх музей. Гэты ж мстэр, падумалася адрозу, ведае напамяць усяго Шэкспіра!

Калі я і памыліўся, то не на многа. — Роджэр Прынгл, асістэнт дырэктара... — Я — журналіст з Савецкага Саюза...

За акулярамі асістэнта ўспыхнула здзіўленне. — ...з Беларусі. Хачу падарыць вам Шэкспіра на беларускай мове.

Здзіўленне памножылася, акуляры папаўзлі ўніз. Аж я трохі разгубіўся. І ўжо неяк зусім бесталкова:

— А ў вас ёсць Шэкспір па-беларуску? — Адно хвіліначку, сэр, я зараз.

ІМЕНЫ ЛАЎРЭАТАЎ НАЗВАНЫ

Беларуская літаратура і выяўленчае мастацтва за апошнія два гады мелі такія бясспрэчныя поспехі, што пры адборы кандыдатаў на атрыманне Дзяржаўных прэмій БССР 1974 года было цяжка вызначыць найбольш вартыя высокага звання. На Дзяржаўныя прэміі імя Янкі Купалы і Якуба Коласа (дзе прэміі), напрыклад, аказалася дзевяць прэтэндэнтаў. Камітэту давялося вельмі ўважліва і дакладна вывучыць вылучаныя творы, каб вынесці самыя аб'ектыўныя рэкамендацыі.

Паводле гэтых рэкамендацый Пастановай ЦК КПБ і Савета Міністраў БССР Дзяржаўная прэмія БССР імя Янкі Купалы прысуджана народнаму пісьменніку БССР Кандрата Крапівае за камядзю «Брама неўміручасці», Трыбуналу і «Таблетку пад язык». Справядлівасць такога рашэння цалкам адпавядае папулярнасці названых п'ес у нашай рэспубліцы і за яе межамі і ў саюзным друку. «Брама неўміручасці» Кандрата Крапівае — гэта не толькі вясёлая аптымістычная камядзю, а філасофскі роздум над такімі катэгорыямі, як грамадства, абавязак, сумленне; «Трыбуналу» Андрэя Макаёнка — увабленне подзвігу беларускага народа ў барацьбе супраць нямецка-фашысцкага наважыцця.

Дзяржаўнай прэміі БССР за апавесці «Адкуль ліха на свеце», «Канец сервітуту» і «Кастусь Каліноўскі» ўдастоены старэйшы беларускі дзіцячы пісьменнік Алесь Якімовіч, на творчасці якога выхоўвалася не адно пакаленне школьнікаў.

Журналісты Н. Конанова, М. Кернога, А. Сафроненка атрымалі Дзяржаўную прэмію БССР імя Ляпішынскага за кнігу нарысаў «Рабочы: сацыяльны партрэт». Сама назва гэтай кнігі раскрысцьвае яе змест: з вялікім клопатам, з роздумам, і з выкарыстаннем шырокага фактычнага і тэарэтычнага матэрыялу ў ёй робіцца аналіз вытворчага жыцця, даецца партрэт нашага сучасніка-рабочага.

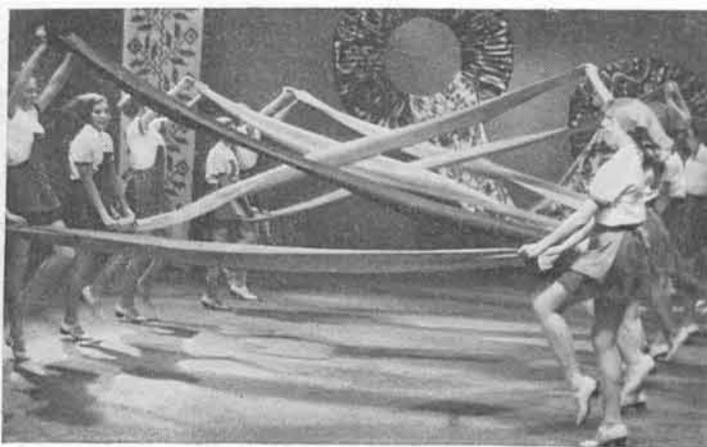
У галіне музыкі Дзяржаўнай прэміі БССР ўдастоены народныя артысты СССР, кампазітар, збіральнік фальклору, арганізатар і на працягу доўгага часу кіраўнік і дырыжор народнага хору, якому пазней нададзена назва Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы БССР, Рыгор Шырма. Двухтомнай працы «Беларускія народныя песні» ён прысвяціў бадай што ўсё сваё жыццё, збіраючы і апрацоўваючы песенныя народныя скарбы. Збор гэтых песень жывіць рэпертуары многіх народных хораў, у тым ліку і самой акадэмічнай капэлы.

У галіне кінематаграфіі Дзяржаўнай прэміі БССР адзначана творчая група штатсэрыйнага тэлевізійнага мастацкага фільма «Руны страляюць...» Гэта фільм пра самаадданую, бяспраўную барацьбу мінскіх падпольшчыкаў супраць нямецка-фашысцкіх акупантаў у Вялікую Айчынную вайну. Сярод лаўрэатаў — рэжысёр фільма В. Чацверыкоў, сцэнарысты І. Новікаў і І. Чыгрынаў, аператар В. Аліфер, мастак У. Белавусаў і артыст І. Ледагораў.

Вялікай нацыянальнай падзеяй з'яўляецца збудаванне помніка народнаму паэту Беларусі Янку Купалу ў Мінску. Помнік узведзены ў парку, які носіць імя пісьменніка, і ўяўляе сабой мемарыяльны комплекс, бо тут у адзіным плане вырашана афармленне ўсяго парку — дарожак, асвятлення, фантана, у чысцоткую ваду якога бронзавы дзяўчыны кідаюць вянкі на шчасце. На тэрыторыі парку знаходзіцца і музей песняра. Бронзавы Купала стаіць на шэрым граніце, сярод якога кідаюцца лапікі зялёнай зямлі, а ўнізе, прабіваючыся між камення, бульбочка крынічка, і да яе туліцца бронзавая галінка папараць-кветкі. А Купала — прыгожы, рамантычна-ўзнісла, з сукаватым кічкам у руцэ, у паліто, накінутым наапашкі, — ідзе і ідзе наперад, і на твары яго відзён водсвет той далі, да якой ён клікаў свой народ. За стварэнне гэтага помніка званні лаўрэатаў Дзяржаўнай прэміі БССР прысуджаны скульптарам А. Анікейчыку, Л. Гумілеўскаму, А. Заспіцкаму.

З-за немагчымасці ахапіць прэміямі іншыя выдатныя творы літаратуры і мастацтва, некаторыя з іх, напрыклад, кніга вершаў Я. Сіпакова «Веча славянскіх балад», песні І. Лучанка і інш., рэкамендаваны Камітэтам для разгляду ў наступныя прэміяльныя год.

Янка СКРЫГАН,
адказны сакратар Камітэта
па Дзяржаўных прэміях БССР у галіне
літаратуры, мастацтва і артыстыкі.

Бацькі гэтых юных танцораў працуюць на Мінскім камвольным камбінаце. Самі дзеці таксама не раз бывалі ў цэхах прадпрыемства, дзе бачылі, як нараджаюцца выдатныя беларускія шарсцяныя тканіны. Таму, калі ў Зінаіды Баганоўскай, кіраўніцы дзіцячага танцавальнага ансамбля палаца культуры мінскіх камвольшчыкаў, узнікла думка стварыць арыгінальны танец «Ткачы», маленкія артысты рэпеціравалі з асаблівым натхненнем.

НА ЗДЫМКУ: фрагмент танца «Ткачы».

Фота І. ПАУЛАВА
і В. ХАРЧАНКІ.

ПАРТЫЗАНСКАЯ МАДОННА Ў САФІІ

У маі 1973 года ў сталіцы Балгарскай Народнай Рэспублікі Сафіі была арганізавана Міжнародная выстаўка рэалістычнага жывапісу, на якой былі шырока прадстаўлены і савецкія майстры. Вялікі поспех тады вышаў на долю народнага мастака БССР, члена-карэспандэнта Акадэміі мастацтваў СССР Міхаіла Савіцкага: яго карціна «Партызанская мадонна» была адзначана першай прэміяй.

І вось цяпер жыхары Сафіі атрымалі магчымасць зноў сустрэцца з палотнамі таленавітага беларускага майстра: 4 снежня там адкрылася персанальная выстаўка яго твораў. На гэты раз жывапісец паказвае дваццаць адзінаццаці работ. Сярод іх вядомыя работы «Хлябы», «Партызаны», «Блакада», «Маці Партызана», «Рабочыя», «Камсамольцы».

...У вялікай выставачнай зале

Сафіі, размешчанай на вуліцы Ракоўскага, сабраліся вядомыя балгарскія мастакі, мастацтвазнаўцы, прадстаўнікі радыё і тэлебачання. Выстаўку ўступным словам адкрыў балгарскі скульптар Дзмітрый Остаіч. Ён расказаў аб творчасці Міхаіла Савіцкага, аб асаблівасці тэматыкі яго работ і іх выяўленчых сродкаў. Д. Остаіч падкрэсліў, што савецкі мастак прайшоў суровую жыццёвую школу. У гады Вялікай Айчынай вайны прымаў удзел у абароне Севастопалю, а пасля, трапіўшы ў фашысцкі палон, амаль тры гады знаходзіўся ў турмах і лагерах смерці Дзюсельдорфа, Бухенвальда, Дахаў. Мастак не раз глядзеў смерці ў твар. У біяграфіі М. Савіцкага — ключ да разумення многіх яго карцін.

Выстаўка карцін беларускага мастака карыстаецца ў Сафіі вялікім поспехам. Вельмі высо-

ка ацэньваюць работы М. Савіцкага балгарскія мастакі, дзеячы мастацтва. «У нас часта выстаўляюцца мастакі многіх краін. Але я не памятаю выстаўкі, якая б так уражала», — сказаў у дзень адкрыцця вядомы мастак Нядзелча Нанеў. «Цяпер балгарскія жывапісцы, скульптары, графікі рыхтуюцца да выстаўкі, прысвечанай 30-годдзю Перамогі над фашызмам. Карціны беларускага мастака, якія вызначаюцца рэдкім прафесіяналізмам, многае дадуць нашым майстрам. На выстаўцы М. Савіцкага ёсць чаму навучыцца», — адзначыў сакратар міжнароднага аддзела Саюза мастакоў Балгарыі Уладзімір Гоўеў.

Нацыянальная галерэя Балгарскай Народнай Рэспублікі выказала жаданне набыць некалькі палотнаў народнага мастака БССР.

В. ШМАТАЎ.

Вялікай папулярнасцю ў глядачоў карыстаецца спектакль «Макбет», пастаўлены на п'есе В. Шэкспіра ў Рускім драматычным тэатры БССР імя Горкага.
НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля. Макбет — народны артыст БССР Р. ЯНКОЎСКІ; Дункан — народны артыст БССР К. ШЫШКІН.

Вярнуўся і сказаў, што на дзесятках моў ёсць, ёсць таксама на рускай, а вось на... як яна? На беларускай няма. І потым:

— Скажыце, а дзе знаходзіцца Беларусь?

— На захадзе Савецкага Саюза. Гранічыць з Польшчай.

— Разумею, сэр. І Шэкспір выдаецца на вашай мове?

— Не толькі выдаецца. Ідуць спектаклі, дзеці ў школах вучаюць. Вось, вазьміце, калі ласка:

«Кароль Лір» і «Санеты».

— Мой божа! Вялікае вам дзякуй, сэр! Будзьце ласкавы, падпішыце. І пакіньце свой адрас, каб мы маглі паслаць вам афіцыйную падзяку.

Асцярожна, як штосьці дарагое, ён узяў абедзве кніжкі, яшчэ раз падзякаваў, запрасіў агледзець новую выстаўку, спытаў, ці падабаецца савецкім турыстам у Англіі.

Толькі я вярнуўся ў Мінск, як са Стрэтфарда прыйшло пісьмо дырэктара цэнтра Лева і «Санеты» вельмі вам дзякуюць за «Каралю Ліра» і «Санеты» Шэкспіра на беларускай мове, падараныя бібліятэцы Шэкспіраўскага цэнтра. Мы далучылі гэтыя кнігі да кіраўніцкага цэнтраўскага перадаваў.

Спадзяюся, што вы атрымалі задавальненне, наведваюшы Англію, асабліва ад візіту ў Стрэтфард».

ПЕСНІ РАБОЧЫХ

Бірмінгем у Англіі называюць працаўніком, рабочым горадам. Таму тут і сустракалі нас інакш, чым у другіх гарадах, — па-рабочаму.

...Клуб масовай арганізацыі кампартыі і аддзялення Таварыства брытанска-савецкай дружбы. Клуб небагаты, але ўтульны і акуратны. На сцяне залы партрэты Маркса і Леніна. Поўна народу. Накурана, хоць савецкай таварыш!

— Да нас прыбылі савецкія вайшшы!

Зала заварушылася. Прысутныя ўстаюць, запрашаюць сесці. Бармен завіхаецца са шклянкамі і бутэлькамі.

— Што будзеце піць: віскі, піва?

— Частуйцеся, калі ласка. Вазьміце сгарэты.

Загула размова. Вільям Брэг расказвае, як ён ездзіў у Савецкі Саюз. Джон Майк на добрай рускай мове распывае пра Беларусь. У гэты час Эрык Грын, сакратар аддзялення Таварыства,

і Фрэнк Уотэрс, сакратар мясцовай арганізацыі кампартыі, раздаюць прысутным, у тым ліку і нам, значкі, якія заклікаюць да салідарнасці з народам Чылі.

— А цяпер выканаўца шатландскіх народных песень Найджыл Дэвэр выканае для савецкіх сяброў песню пра Фідэля і Чэ!

Ну, і Найджыл, ну, і хлопец! Песня яго — агонь, гітара — чараўніца. А потым ён спявае шатландскую народную, потым пра любімы горад Глазга... Ці можна сардэчнай вітаць гасцей, чым вась такіх песнямі? Дзякуй, Найджыл, сядзь, вазьмі чарачку. — гаворыць яму Эрык.

А Фрэнк Уотэрс заклікае:

— Гэй, Эндзі! Твая чарга!

Падумаецца ліцейшы Эндзі Гамільтан з гітарай і падымае свой невялікі негрыцянскі джэз.

Песня кіпіць, песня іскрыцца — энергічная, гарачая, бадзёрая афрыканская песня. Тут я ўспамінаю, як пагарджае каляровымі грамадзянам буржуазная Англія, і пераконваюся, што ў рабочым клубе Эндзі Гамільтан кожнаму англічаніну друг і брат.

— Будзе спяваць Джон! Рабочы-будаўнік Джон Глен Хоймс. Ірландская песня...

О, Джон, чаму ты будаўнік? Чаму ты не ў оперы, не ў каралеўскім тэатры? З такім голасам, з такой песняй, пранікнутае шчыльным сумам, горыччу за пакрыўджаных братоў-ірландцаў... Не, не пусцяць Джона з гэткай песняй і арыстакратычны тэатр. Да таго ж ён, відаць, у сам ясна не ўсведамляе свайго таленту, ён нават саромеецца спяваць — не ўстаў перад публікай, як ліцейшы або гарэзлівы шатландзец, а спявае, схваўшыся ў кутку...

— Дарагія госці, ваша песня!

Сярод нас, на жаль, не аказалася такіх віртуозных спевакоў. Мы адказалі «Падмаскоўнымі вечарамі», якія падхапілі ўсе, бо гэту нашу песню ведаюць і тут, у Англіі.

Эрык Грын і Фрэнк Уотэрс задаволены — вечар удаўся. Падносяць нам сувеніры, прымаюць нашы, дзякуюць. У наступныя чацверы, чым мы іх аб'яву, адбудзецца канцэрт народнай музыкі, збор з якога пойдзе на дапамогу патрыётам Чылі. Нарэшце, стаўшы ў круг і ўзаўшыся за рукі, спяваем песню салідарнасці разам.

Уладзімір БЯГУН.

На Замкавай гары ў Гродна размешчаны гісторыка-археалагічны музей. У яго фондах захоўваецца 100 000 экспанатаў, штогод паступае ў сярэднім дзве тысячы новых: прадметы археалогіі, старажытныя акты і дакументы, этнаграфічныя каштоўнасці і манеты, батанічныя і заалагічныя калекцыі, фатаграфіі. Значную ўвагу тут удзяляюць вывучэнню гісторыі і прыроды краю, арганізуючы экспедыцыі і навуковыя камандзіроўкі. Музей штогод наведваюць дзесяткі тысяч экскурсантаў.

НА ЗДЫМКАХ: Стары замак ахоўваецца дзяржавай; у адзеле савецкага будаўніцтва; куток прыроды.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

НА АНГЛІСКОЙ МОВЕ

Гэта кніга яшчэ пахне свежай друкарскай фарбай. Выйшла яна ў выдавецтве «Народная асвета».

Такі вучэбны дапаможнік для вучняў 8—9-х класаў школы з выкладаннем шэрагу прадметаў на англійскай мове выдадзены ў Беларусі ўпершыню. Напісана кніга выкладчыкам Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута замежных моў дацэнтам Л. Картэс, кандыдатам філалагічных навук Н. Нікіфаравай і В. Судлянковай пад рэдакцыяй І. Семязона на англійскай мове.

Вучэбны дапаможнік «Англійская літаратура» ахоплівае перыяд, пачынаючы з літаратуры сярэдніх вякоў і канчаючы 60-мі гадамі XX стагоддзя, і прадстаўляе творчасць 23 англійскіх пісьменнікаў. Матэрыял выкладзены ў даступнай форме. Аўтары змаглі захаваць градацыю ў складанасці падачы матэрыялаў з улікам розніцы ведання мовы вучнямі.

Для аблягчэння работы з вучэбным дапаможнікам аўтары прапанавалі 3 слоўнікі — тэматычны па раздзелах, літаратурных тэрмінаў, вымаўлення ўласных імён і геаграфічных назваў, а таксама пералік назваў твораў, якія ўпамінаюцца ў кнізе, з перакладам іх на рускую мову.

Новы вучэбны дапаможнік значна аблегчыць выкладанне англійскай літаратуры ў спецшколах рэспублікі. Ён таксама мае значную цікавасць для студэнтаў педагагічных вышэйшых навучальных устаноў, філалагічных факультэтаў універсітэтаў і ўсіх, хто вывучае англійскую мову і літаратуру.

Н. ЗАЛАТАВЕРХАЯ,
настаўніца англійскай мовы
30-й спецшколы г. Мінска.

РУКАМІ НАРОДНЫХ МАЙСТРОЎ

скульптураў і, тым больш, ніколі не бачылі сваіх персанажаў! Вось і выходзіў з-пад разца скульптара-самавука распяты Хрыстос, падобны на замучанага селяніна, а божая маці — на звычайную сялянку з дзіцем, апранутую па-вясковому. Нават неспрапрактыкаванае вока заўважыць у гэтых скульптурах шмат анатамічных пагрэзнасцей: непрапарцыянальна вялікая галава, кароткія тонкія ногі, вялікія далоні і ступні. Аднак работы народных майстроў валодалі адной бяспрэчнай і каштоўнай якасцю: вялікай эмацыянальнасцю. Праз пакеты ніколі не бачаных святых умельцы перадавалі беды і няшчасці сялян, іх нялёгкае працоўнае жыццё, адвечныя мары пра дабро і справядлівасць.

Я. СУНІЦА.

НА ЗДЫМКАХ: драўляныя скульптуры з вёскі Гарадзец Глыбоцкага раёна.

...Скончан доўгі працоўны дзень. Стомлена апушчаныя моцныя спрацаваныя рукі, а пальцы, што цэлы дзень трымалі ручкі сахі, яшчэ ніяк не разгінаюцца. Пэўна, так думае кожны, калі глядзіць на гэтыя скульптуры. І наўрад ці каму прыйдзе ў галаву, што гэта скульптуры не сялян, а... святых Пятра і Паўла.

Так ужо склаўся лёс многіх безыменных народных мастакоў, што свае здольнасці яны маглі праявіць толькі ў рэлігійнай тэматыцы. Яны аздаблялі шматлікія вясковыя храмы, паколькі запрашайце для гэтага вядомых майстроў-прафесіяналаў было залішне дарагой раскошай. Мясцовыя самавукі вырашалі скульптуры святых, што ставіліся і ў прыдарожных каплічках, і на крыжах. Хто мог быць натурай для гэтых фігур, калі іх аўтары не ведалі работ прафесійных

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-02-80, 33-03-15, 33-01-97, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 114.

ДЗЕНЬ пачаўся не вельмі ўдала. І калі з ранку я яшчэ схільны быў любівацца неабдымным абшарам заснежаных палёў і карункамі інею на галінах дрэў і кустоў, то зараз, пасля некалькіх гадзін блукання па глыбокаму снегу, ніхто б не сказаў, што ў мяне аптымістычны настрой. Я прайшоў больш трох дзесяткаў кіламетраў, аглядаючы шматлікія купкі хмызняку, раскіданыя сярод палёў, падкрадаўся да адзіночых стагоў. Але ўсё дарэмна: не сустрэў ніводнага заечага следу.

Аднак, нягледзячы на стому, на прыліпшую да спіны кашулю, ісці да хаты не хацелася. І праз калгасны сад я падаўся на ўскраек лесу, што пачынаўся адразу за вёскай. Уздоўж лесу выцягнулася поле азміны, засыпанае амаль паўметравым слоем пухлага снегу. Тут часта сустракаліся заечыя сляды, снег быў раскапаны да самай зямлі на дзесяткі крокаў навокал. Гэта зайцы дабіраліся да зялёных кустікаў азміны і ласаваліся імі. Я падумаў, што тут можна падліпнаваць зайцоў, калі яны выходзяць карміцца па вечарах, і, пакуль стаяць невялікія маразы, а з вечара ззяе поўны месяц, не варта надоўга адкладваць сваю задуму.

Ледзьве пачало цягнуць, я нацягнуў ватовыя штаны, ногі ўсунуў у цёплыя валенкі, апрануў кажух з высокім каўняром, закінуў на плячо дубальтоўку. Праз паўгадзіны быў ужо на знаёмым узлеску. Алюбаваная месца пад высокай разгалістай ялінай. Абтаптаў снег навокал, старанна паабламаў сухія суч-

кі і галінкі, каб можна было нячутна паварочвацца на месцы і, пры выпадку, зрабіць крок-другі ў бок. Падняў куркі, прыціснуўся плячыма да шырокага ствала дрэва і замёр у насцярожаным чаканні.

Змрок, усё болей гусцеючы, напавузаў з поля, ахутваючы лес сваім маркотным покрывам. Ужо нельга было разгледзець нават ствалы суседніх дрэў.

НАЧНАЯ ЗДАБЫЧА

І нечакана за лесам на ўсходзе ўзгорбілася барвова-чырвоная зарыва. З кожнай хвілінай яно ўсё шырэй раскідвала свае языкі па небе, і ўсё болей святлела над лесам. З-за вершалін сосен і елак выплыў акрайчык агромністага барвовага месяца. Вось ужо суцэльны цень лесу распадаецца на цень асобных дрэў. Заіскрыўся пушысты снег у полі.

Зачараваны гэтым казачным характам прыроды, я са здзіўленнем аглядаюся навокал. Нечакана на полі нешта зварухнулася. Я замёр. Не, нічога, напэўна, здалося. З палёгкай уздыхаю. Але не! Цяпер

ужо добра відаць, што сярод ценяў вастрываў ялін штосьці рухаецца. Стараюся не дыхаць, каб не пацелі акуляры. Шалёна калоціцца сэрца, стрэльбу спіскаю так, што праз рукавіцы адчуваецца настывшая сталь ствалоў.

Звер накіроўваецца праз поле да вёскі. Ды гэта ж ліса! Але да яе далёка, вельмі далёка. Стралаць нельга, і тады я вырашыў схітрыць. Асцярожна намагаўся ў кішэні маленькую самаробную свістульку. Праз хвіліну драўляны манок заціснуў губамі, і ў марозную цішыню ночы панеслася прыглушанае пасвістванне, вельмі сходнае з піскам мышы. Ліса, нібыта спатыкнуўшыся, спынілася і, змяніўшы напрамак, трушчом пабегла да ўзлеску. Усё бліжэй і бліжэй... Вось, зрэдку застываючы на месцы і прыслухоўваючыся, яна наблізілася крокаў на семдзесят, на шэсцьдзесят... Затым нечакана звярнула ў бок і спынілася, грацыёзна прыўзняўшы пярэдняю лапу. Відавочна, не ў меру пісклявая «мыш» выклікала ў яе лазазронасць. Я змоўк, паволі падумаючы стрэльбу...

Прагучаў стрэл, з рокатам накіраваўся па лесе рэха. З дрэў са званам і шоргатам пацяклі ўніз струменьчыкі інею. А непадалёку сарвалася з яловай галіны і глуха вухнула на гурбу, узмётваючы навокал клубы снежнага пылу, велізарная снегавая шапка. Лісіца высокая падскочыла і, закапаваючыся ў снег галавой пры кожным скачку, рванулася прэч, але другі стрэл спыніў яе на невялікім сумёце.

Анатоль БАЯРОВІЧ.

ГУМАР

Настайнік сказаў вучню:
— Прывядзі які-небудзь прыклад аб шкодзе непісьменнасці.
— Вось, напрыклад, — сказаў вучань, — калі б муха не была непісьменнай, яна б не села на клейкую паперу з надпісам «Смерць мухам!»

— Дарагі, як табе падабаецца сённяшні абед? Гэта мая ўласная кампазіцыя!
— Надалей, дарагая, лепш прытрымлівайся твораў старых майстроў.

Чалавек пажадаў застрахавання, для чаго яму спатрэбілася праціць медыцынскую камісію. У адказ на пытанні ўрача ён сказаў, што яго маці памерла ва ўзросце 43 год ад туберкулёзу.

— У якім узросце і ад чаго памер ваш бацька?
— У 39 год ад рака.
— Дрэнная спадчынасць, — сказаў урач і адмовіўся афор-

міць страхавы поліс наведвальніка. Той адправіўся ў другую страхавую кампанію і стаў даваць адказы ўрачу з улікам дапушчаных ім раней памылак.

— Калі памер ваш бацька?
— У 96 год.
— Па якой прычыне?
— Ён катаўся ў запарку і ўпаў з поні.
— У якім узросце памерла ваша маці?
— Ёй было 94 гады.
— Ад чаго ж яна памерла?
— Ад родаў.

Санітарны ўрач прыходзіць на адно з карсіканскіх прадпрыемстваў. Ён уражан мноствам мух і гаворыць гаспадару:
— Няўжо вы не маглі купіць хоць бы лічку стужку, каб пазбавіцца гэтых надакучлівых мух?

— Мы б разарыліся!
— Чаму?
— Гэтыя мухі — адзінае, што перашкаджае маім рабочым спаць на рабоце.

Уладальнікі фірмы музычных інструментаў звярнуліся да вядомага амерыканскага коміка Біла Роджэрсса з просьбай засведчыць высокую якасць іх раяляў. І атрымалі такі адказ:
«Джэнтльмены! Я глыбока ўдзячны вам і тым, што вышы раялі самыя лепшыя з усіх, на якія я калі-небудзь абпіраўся».

— Бажэнка, вось табе дзесяць цукерак, палавіну аддай браціку.

— Я яму дам тры штукі.
— Ты хіба не ўмееш лічыць?
— Я ўмею, а ён не.

— Доктар, прашу вас дапамагчы мне!
— Што з вамі, мадам, што вас непакоіць?
— Кожны раз, калі я п'ю каву, у мяне баліць правае вуха!
— Паспрабуйце ў наступны раз выняць з чашкі лыжачку!